

ששה-עשר איש ואשה סימלו בשנת תשי"ח את הישגיהם וכשלונותיהם של ישראל והעולם הם נבחרו על-ידי עורכי "העולם הזה", שנמנעו מלבחור באיש-הרפואה של תשי"ז מאחר שלא נמצא אף לא איש אחד במדינה אשר חולל מאורע אמיתי והיה ראוי לתואר זה. נימוקי הבחירה של הששה-עשר מצטרפים לדו"ח על מצבה של מדינת ישראל בשנת תשי"ח.

אנשי השנים התחרותיים

שארל דה-גול

העולם

איש מול המרחב

ההיסטוריה האנושית נוצרת תוך התגוששות בין כוחות אלמוניים. כך היתה גם שנת תשי"ח: צחת סובייטי אלמוני שילח לחלל את סטופניק 1, שנתן את חומר-הדלק לפעלתותיו הססגוניות של ניקיטה כרושצ'וב במשך השנה. צחת אלמוני יריב שילח לחלל את הלווינים האמריקאיים.

פנים שחוקות הביטו השנה מתוך התמונות השיגרתיים של העתונים היומיים. הברק האישי דהה מסביב לכדור הארץ. רוויט איוזנהואר וג'ון פיסטר דאלס נגרו אחרי המאורעות, ללא יוזמה חדשה וללא רעיון חדש. במזרח הרחוק החליפו שני יריבים זקנים, צ'יאנג קאי-שק ומאו טסה-טונג, גדיפים ופגזים. הלוהם החתיק, יוסף ברוז'ט'ו, הזדקף שוב מלאו שיעור-קומתו כדי לעמוד מול התקפה חדשה של הענק הסובייטי, אך גם שמו נפגם במקצת עקב רדיפת חברו וסגנו לשעבר, מילוז'באן דג'ילאס.

מבין כל הדמויות האלה, בלט אדם אחד שהטביע על השנה חותם אישי לגמרי, שלא היה פקק על גלי מאורעות אלמוניים, אלא שעלה הודות לאישיותו המיוחדת, שהשפיע הודות לאופיו היחיד במינו. היה זה האיש שעלה לשלטון בצרפת: הגנרל שארל דה-גול.

הכוחות שהעלו את דה-גול על האוכף של המדינה הצרפתית היו אלמוניים, רחוקים מתחום שליטתו. היו אלה המתישבים הצרפתיים באלג'יריה ובניביריתם, הצנתנים ושאר חיילי הכיבוש, שהתקוממו ב-13 במאי 1958 באלג'יר (היא אלג'זאיר הערבית) כדי לקטול את הרפובליקה הרביעית. מטרתם היתה להשליט דיקטטור חסרי-חמים, שידא בכוח הנשק והעינויים את מלחמת-השיחרור האלג'ירית, יבטיח את שלטון המתישבים בצפון אפריקה ויקים משטר מרומי פאשיסטי בצרפת עצמה.

אולם הגנרל שהגיע לכס ראש-הממשלה הודות למרד זה היה איש שונה מאד מתמונה זו. מעשהו הראשון היה להבטיח את המשטר הרפובליקאי בצרפת, עליידי שיתוף המפלגות החתיקות בשלטון. מעשהו השני היה לשבור את עמוד-השדרה של המרד האלג'ירי, והטלת מרות קפדנית על הצבא המרדני בצפון-אפריקה.

זקוף, גאה ושתקן, סירב דה-גול לגלות את השקפת-עולמו ואת תוכניתו לפני שהושכן לבטח בארמון השלטון, עליידי אומה מיואשת, שראתה בו הצלה יחידה מפני מלחמת-אזרחים מגואלת בדם. כאשר השיג מטרה זו אחרי תריסר שנות מרצון גילה זה גול גישה שהפתיעה את עסקני צרפת והדהימה את מורדי אלג'יר.

דה-גול תפס את אשר לא תפס שום מדינאי אחר: את המערב: כי העובדה המרכזית של המאה העשרים אינה ההתמודדות בין העולם המערבי לבין הגוש הקומוניסטי.

צעירה מוסלמית מתעלפת בהפגנה לזמן עלית דה-גול

דה-גול נואם בפני המתישבים הצרפתיים בעיר אלג'יר

ספי, אלא ההתפרצות הלאומית של עמי אסיה ואפריקה, עמי האין השואפים אל הישג ממשלות הגמדים, ששלטו בצרפת עד לעליית דה-גול, ניסו לעמוד נגד התקוממות זו, כפי שניסו זאת ממשלות-הגמדים של ישראל. במאבק הסריסוכיים זה איבדו את הודוסיין, מארוקו וטוניסיה, עמדו לאבד את אלג'יריה, היו עתידות לאבד את מאדאגאסקאר, הסודאן הצרפתי, הקאמרון וארץ טנגני. היתה זאת הדרך הבטוחה להפיכת צרפת למעצמה קטנה.

מול ככה זו הציע דה-גול הצעה גראנדיוזית, מפתיעה ברוחב תפיסתה ובתנופת מעופה. הוא הציע לצרפת להשתלב ביבשת האפריקאית, ללכד מאחוריה מחנה גדול של עמים שואפי-שחרור, לתת להם סעד כלכלי ותמיכה פוליטית, ולהפוך את צרפת למנהיגת פדרציה אפריקאית גדולה — כראשונה בין שחת.

גי מולה, מעין בן-גוריון צרפתי, רצה לעמוד נגד המרד האלג'ירי עד כמה שאפשר. גיאק מאסי, גנרל הצוננים, מעין משה דיין צרפתי, רצה להטביע את המרד בדם. גיאק סוסטל, מעין בנין צרפתי, רצה להתחכם, לתת לבני אלג'יריה שחיון מלא כאזרחים צרפתיים, אף במחיר הכנסת מאה צירים אלג'יריים לפרלמנט — שם יכלו להפוך ללשון-מאזניים.

דה-גול הרחיק לכת עד אין שיעור יותר. הוא הציע כי אלג'יריה אוטונומית, בה ישלטו הרוב הערבי שלטון מלא, תכנס כחברה שותף-זכויות לפדרציה הצרפתית הגדולה, שתכלול גם את מארוקו, טוניסיה, והמושבות הנוכחיות של צרפת, שיקבלו את עצמאותן. חבר-עמים צרפתי כנה, קיחה דה-גול, יהפוך את צרפת שוב למעצמה גדולה, בעלת היסט כלכלי מרחבי מיצק, דוברת של מחנה גדול וחשוב בעולם. מדינה שגם אמריקה וגם ברית-המועצות יצטרכו לדבר אליה בכבוד.

לא במקרה הגיע דה-גול לגישה זו. לפני 17 שנה, כשהיה ראש צרפת החופשית, עמד על קרקע אפריקאית. או הבין שרק אפריקה הצרפתית יכולה לשמש בסיס איתן לצבא צרפת החופשית, ממנה יוכל לגשת לכיבוש חזרה של המולדת הצרפתית, שנאנקה תחת מגפי הנואצים ומלחכי פינכתם. או נתן הצהרה היסטורית, בה צייר לראשונה את התמונה המושכת של אפריקה חופשית, הקשורה עם צרפת.

רבים השבו או כי זהו תכסיס חולף, האמינו כי הגנרל שכח את חזונו ביום שדרכה רגלו שוב על אדמת צרפת המשוהרת, הם לא העריכו כראוי את יושרו האינטלקטואלי. תפיסתו המרחיקה-ראות של דה-גול קרובה מאד לגישתם של בעלי הרעיון השמי בישראל, המבקשים להפוך את ישראל לנקודת-המוקד של מרחב שמי גדול ומאוחד. אולם זיה-גול היה נועז גם מהם. כי סיכוייה של צרפת, מדינה אירופית עמוסת ירושה קולוניאלית נפסדת, להצליח במיבצע כזה, היו קלושים הרבה יותר מסיכוייה של ישראל, שהיא מדינה אסיאתית והקשורה בעמי ערב קשרי תרבות, לשון והיסטוריה.

אין כל בטחון כי דה-גול יצליח במיבצעו הנועז. אם יצליח, יוכל להיות לאיש-השנה של תשי"ט או תשי"ח, ייכנס להיסטוריה כאחת הדמויות הגדולות של ההיסטוריה המערבית. אולם עצם עלייתו לשלטון והצגת מצעו הופכים אותו לאיש-העולם של תשי"ח.